

Margo Trappenburg

Extra rem

Dankzij mijn columnistschap bij *PM Publiek Denken* mocht ik plaatsnemen in de jury die de beste ambtenaar van 2015 ging kiezen uit een lijst van twaalf finalisten. Wat kenmerkt een goede ambtenaar? Zo'n jurylidmaatschap biedt je de kans om daar weer eens goed over na te denken. Wat is een goede ambtenaar?

Een goede ambtenaar heeft volgens mij twee tegenovergestelde eigenschappen in zich. Hij is enerzijds loyaal aan de politiek. Als politici voorstellen de maximumsnelheid te verhogen naar 130, dan horen ambtenaren door te rekenen wat daarvan de effecten zijn: grotere aantallen verkeersslachtoffers, extra belasting voor het milieu, lekker door mogen rijden op de snelweg, kortere reistijd voor forenzen. Wil de minister doorgaan met zo'n plan, dan horen ambtenaren ervoor te zorgen dat het gebeurt (ook al bloedt hun hart voor de verkeersslachtoffers en het milieu). Maar een goede ambtenaar is anderzijds een rem op onberaden plannen. Hij spreekt de politieke bazen tegen. En niet alleen wanneer de rechtsstaat in het geding is, de baas zou voorstellen om van terrorisme verdachte personen te folteren of zonder recht op een advocaat in de gevangenis te stoppen. Een goede ambtenaar stapt veel eerder en veel vaker op de rem. Als de politieke baas een plan heeft dat al drie keer eerder is geprobeerd en toen telkens niet werkte. Als hij een te rooskleurige inschatting heeft van de kosten van een nieuw stadhuis of een nieuwe beleidsmaatregel. Als hij de maatschappelijke weerstand tegen een nieuwe maatregel onderschat of de belangen van grote groepen burgers over het hoofd ziet. De publieke sector heeft dringend behoefte aan zwartkijkers en dwarsdenkers die megalomane plannen bekritisieren zodat ze tijdig kunnen worden afgeblazen.

Met die houding wordt de goede ambtenaar niet altijd populair. Verstandige politici omringen zich met tegendenkers en critici, maar er zijn ook politieke bazen die vooral willen dat medewerkers constructief meedenken in de voorgestelde richting. Om die reden was het goed dat de rechtspositie van ambtenaren beter was dan die van werknemers in het bedrijfsleven. Ambtenaren konden minder makkelijk worden ontslagen en konden zich daardoor meer tegenspraak permitteren. Helaas zal er daar een eind komen als de Eerste Kamer akkoord gaat met de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren. De Tweede Kamer heeft er al 'ja' tegen gezegd; laten we hopen dat de Eerste Kamer dwars ligt. Ook in het parlement kunnen we een extra rem op onverstandige plannen goed gebruiken.